



INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

$$\left(\frac{T_1}{T_2}\right)^2 = \left(\frac{a_1}{a_2}\right)^3$$



TADQIQOTLAR



ILM-FAN



TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2026



Google Scholar



Andijan, Uzbekistan



+998335668868



<https://innoworld.net>



« ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR
NAZARIYASI » NOMLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI TO'PLAMI

3-JILD 6-SON

Konferensiya to'plami va tezislari quyidagi xalqaro
ilmiy bazalarda indexlanadi



www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHNING IJTIMOY-HUQUQIY ASOSLARI

Najimidinova Dilnoza G'ulomjonovna

Andijon davlat texnika instituti,

Tillar va gumanitar fanlar kafedrası assistenti

andmidilnoza@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada jinoyatchilikka qarshi kurashning ijtimoiy va huquqiy asoslari tahlil qilingan. Jinoyatchilikning vujudga kelishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy omillar hamda uni bartaraf etishga qaratilgan huquqiy mexanizmlar yoritilgan. Shuningdek, jinoyatchilikning oldini olishda profilaktika tizimining o'rni va ahamiyati, fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish zarurati asoslab berilgan. Maqolada jinoyatchilikka qarshi kurashning samaradorligi ijtimoiy va huquqiy yondashuvlarning uyg'unligi bilan bog'liqligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Jinoyatchilik, huquqiy madaniyat, profilaktika, ijtimoiy omillar, huquqiy tizim, jinoyat huquqi, jamiyat xavfsizligi, huquqbuzarlik, ijtimoiy barqarorlik, davlat siyosati.

Jinoyatchilik har qanday jamiyatda ijtimoiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatuvchi murakkab hodisa hisoblanadi. U nafaqat huquqiy muammo, balki ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy omillar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Shu sababli jinoyatchilikka qarshi kurashish tizimi kompleks yondashuvni talab etadi. Jinoyatchilikning kelib chiqishida ishsizlik, kambag'allik, ijtimoiy tengsizlik, oilaviy tarbiyaning sustligi hamda huquqiy ong va madaniyatning yetarli darajada shakllanmaganligi kabi omillar muhim rol o'ynaydi.[1;21-24] Shu bois jinoyatchilikka qarshi kurash faqat jazolash choralari emas, balki uning ildiz sabablarini bartaraf etishga ham qaratilishi lozim. Preventiv chora-tadbirlar tizimini kuchaytirish, yoshlar bandligini ta'minlash, ta'lim sifatini oshirish hamda ma'naviy-axloqiy tarbiyani rivojlantirish jinoyatchilikning oldini olishda muhim ahamiyatga ega.[2;15-16]

Bugungi kunda jinoyatchilikning oldini olish va unga qarshi kurashishda davlat siyosati, huquqiy me'yorlar hamda ijtimoiy profilaktika tizimi muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ta'lim muassasalari, jamoat tashkilotlari va ommaviy axborot vositalari ham jamiyatda huquqiy madaniyatni oshirishda faol ishtirok etadi.

Shuningdek, zamonaviy sharoitda jinoyatchilikning yangi shakllari – iqtisodiy, kiber va transmilliy jinoyatlar ham paydo bo'lmoqda. Bu esa jinoyatchilikka qarshi kurash tizimini yanada takomillashtirish, raqamli xavfsizlikni kuchaytirish hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Bundan tashqari, jinoyatchilikning oldini olishda fuqarolik jamiyati institutlarining o'rni ham tobora ortib bormoqda. Mahalla tizimi, yoshlar ittifoqlari hamda nodavlat tashkilotlar aholining huquqiy ongini shakllantirishda va ijtimoiy nazoratni kuchaytirishda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Umuman olganda, jinoyatchilikka qarshi kurashish faqat davlat organlarining vazifasi bo'lib qolmasdan, balki butun jamiyatning umumiy mas'uliyati hisoblanadi. Faqat kompleks, tizimli va uzluksiz yondashuv orqaligina jinoyatchilik darajasini kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash mumkin.

Jinoyatchilikning oqibatlari

Jinoyatchilik jamiyat taraqqiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi murakkab ijtimoiy hodisadir. Uning oqibatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

1. Ijtimoiy oqibatlar

- Jamiyatda qoʻrquv va xavotir muhitining kuchayishi.
- Fuqarolarning davlat va huquqni muhofaza qiluvchi organlarga boʻlgan ishonchining pasayishi.
- Oilalar va mahallalarda ijtimoiy muhitning yomonlashishi.
- Yoshlar oʻrtasida salbiy xulq-atvorning tarqalishi.

2. Iqtisodiy oqibatlar

- Davlat budjetidan jinoyatchilikka qarshi kurash uchun katta mablagʻ sarflanishi.
- Korxona va tashkilotlarga moddiy zarar yetishi.
- Investitsion muhitning yomonlashishi va iqtisodiy rivojlanish surʼatlarining pasayishi.

3. Maʼnaviy-axloqiy oqibatlar

- Axloqiy qadriyatlarning zaiflashishi.
- Huquqiy madaniyat darajasining pasayishi.
- Jamiyatda adolatsizlik va befarqlik kayfiyatlarining kuchayishi.

4. Huquqiy oqibatlar

- Huquqbuzarliklar sonining ortishi.
- Jazoni ijro etish muassasalaridagi yuklamaning oshishi.
- Jamoat xavfsizligiga tahdidning kuchayish

Jinoyatchilikning oldini olish jarayonlari

Jinoyatchilikka qarshi kurashning eng samarali yoʻli uning sodir etilishining oldini olishdir. Profilaktika ishlari quyidagi yoʻnalishlarda amalga oshiriladi:

1. Ijtimoiy profilaktika

- Aholining turmush darajasini yaxshilash.
- Ishsizlikni kamaytirish va yangi ish oʻrinlarini yaratish.
- Taʼlim va tarbiya sifatini oshirish.
- Yoshlarni sport, madaniyat va ilm-fanga jalb etish.

2. Huquqiy profilaktika

- Aholining huquqiy savodxonligini oshirish.
- Huquqiy targʻibot va tushuntirish ishlarini olib borish.
- Qonunchilikni takomillashtirish.
- Huquqbuzarliklarning sabablari va shart-sharoitlarini aniqlash hamda bartaraf etish.

3. Maxsus kriminologik profilaktika

- Jinoyat sodir etishga moyil shaxslar bilan individual ishlash.
- Probatsiya va nazorat tadbirlarini amalga oshirish.
- Voyaga yetmaganlar oʻrtasida profilaktik nazoratni kuchaytirish.
- Jinoyatchilik xavfi yuqori hududlarda maxsus tadbirlar oʻtkazish.

4. Jamoatchilik ishtiroki

- Mahalla institutining rolini kuchaytirish.
- Fuqarolik jamiyati institutlari bilan hamkorlik qilish.
- Ota-onalar, taʼlim muassasalari va huquqni muhofaza qiluvchi organlar hamkorligini rivojlantirish.

Xulosa. Jinoyatchilikka qarshi kurashish jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi. Uning samaradorligi faqat jazolash choralari emas, balki jinoyatlarning oldini olishga qaratilgan ijtimoiy va huquqiy mexanizmlarga ham bog'liqdir. Ijtimoiy omillarni kamaytirish, aholining huquqiy ongini oshirish va huquqiy madaniyatni rivojlantirish jinoyatchilik darajasini pasaytirishda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, davlatning aniq huquqiy siyosati va huquqni muhofaza qiluvchi organlar faoliyati ham katta rol o'ynaydi. Umuman olganda, jinoyatchilikka qarshi kurashda ijtimoiy va huquqiy yondashuvlarning uyg'unligi jamiyat xavfsizligini ta'minlashning asosiy sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. – Toshkent: Adolat nashriyoti, 2024.
3. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
4. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
5. G'afurov B. "Huquqshunoslik asoslari". – Toshkent: O'qituvchi, 2021.